

KIELEMME KÄYTÄNTÖ

Kirjoittamisen alkuhankaluus¹

Kukapa ei olisi kokenut alkuhankaluutta ryhtyessään laatimaan kirjallista esitystä. Nykyään ei voi aloittaa kirjetäkään kaavan mukaan niin kuin entisaikaan seuraavasti: »Lyhyesti tahdon tietää antaa, että olen voinut hyvin, ja toivotan sinulle samaa kallista Herran lahjaa.» Oli kyseessä mikä tahansa kynäntuote, edellytetään, että se alkaa mielenkiintoa herättävästi. Ensimmäiset sanat ratkaisevat lukijan suhtautumisen. Jos ne ovat mitään sanomattomat tai sovinnaiset, hän ei ehkä halua jatkaa lukemista. Parasta on kirjoittaessa mennä yksinkertaisesti ja koruttomasti suoraan asiaan, niin mielenkiintoisesti kuin osaa. Suuret kirjailijat ovat yleensä menelleet siten. Julius Caesar aloittaa kertomuksensa Gallian sodasta näin, ilman johdantoa: »Gallian alue kokonaisuudessaan jakaantuu kolmeen osaan . . . » Cervantesin Don Quijote vie lukijan keskelelle asioita, seuraavasti: »Eräällä Manchán paikkakunnalla, jonka nimeä en huoli mieleeni palauttaa, eli taannoin muudan niitä hidalgoja, joilla on peitsi orrella, vanhamallinen nahkakilpi, hevosluska ja vinttikoiria.» Kaikki muistamme Seitsemän veljeksien ensi riveillä olevan lyhyen esittelyn Jukolan talon sijainnista. Juhani Aho samoin kuin yleensä realistiset kirjailijat tarvitsee tavallisesti lukijalle suoraan jonkin havainnollisen yksityiskohdan, esim. näin: »Vilhelmiina Väisänen oli matkalla Helsingistä sukulaistensa luokse maalle.»

Tavalliseen asiaproosaankin kuuluva esitys on useimmiten tyylin puolesta tehokkainta aloittaa luontevasti suoraan asiaan menen. Hyviä esimerkkejä tarjoavat nykyään jo ylioppilasaineetkin,

joista on häviämässä vanha kaavamainen väkinäisyys.

Aiheena Ståhlbergin elämäntyö eräs ylioppilaskokelas aloittaa: »Eräänä heinäkuun iltana vuonna 1919 yritti muuan ulkonäöltään kunnioitusta herättävä keski-ikäinen mies tavoittaa ajuria kesäisen Helsingin autoilta kaduilta. Harvalukuiset ohikulkijat tuskin kiinnostivat huomiota tuohon suoraselkaiseen hahmoon. Joillakin saattoi häivähtää ajatus, että mies oli kansanedustaja, koska hän näytti tulevan Heimolasta, jossa eduskunta kokoontui. He erehtyivät, sillä hän ei ollut eduskunnan jäsen, vaan eduskunta oli valinnut hänet Suomen ensimmäiseksi presidentiksi.»

Ylimalkaisen, mitään sanomattoman johdannon asemesta tässä aineessa aluksi havainnollistetaan selväpiirteisesti tilanne ja henkilö.

Seuraava alku aineeseen »Tehoavan mainonnan salaisuus» johtaa osuvasti siihen humoristiseen tyyliävyyn, joka esityksellä on. »Meidän perheemme vietti viikko sitten kotimme kylpyhuoneessa todellisen juhlahetken. Erään suuren pesukonetehtaan edustajat olivat tulleet pesemään aivan ilmaiseksi mainostarkoituksessa mahtavan likavaatevuoremme. Tunni vaatekasa oli hoh-tavan valkoinen ja melkein kuiva, eikä esittelijä ollut pestessään kastellut edes hihansuitaan. Tämä uusimman mainonnan viimeisin muoto suorastaan hypnotisoi meidät, emmekä ole lakanneet ihmettelemästä, mikä tässä mainonnassa lumosi.»

Puiseva johdantokappale eli »alkulause» ei ketään kiinnosta. Parasta on aloittaa esimerkiksi yksityistapauksella

¹ Kielivartio 27. 5. 1964.

tai -piirteellä, lyhyellä tilanteen kuvauksella, kaskulla tai vaikkapa vuorosanalla. Kun ensiksi miettii ja merkitsee muistiin käsiteltävään asiaan sopivia aineksia, putkahtaa tavallisesti mieleen sellainenkin yksityiskohta, josta sopii aloittaa. Vanha kolmijako johdanto, käsittely ja

päätäntö voi välistä tietenkin olla tarpeen, milloin esim. historiallisessa esityksessä on saatava tapauksille tai henkilöille yleisluonteista taustaa. Mutta aina on hyvä muistaa Lutherin kehoitus: käy reippaasti asiaan ja lopeta lyhyeen.

E. A. SAARIMAA